

❖

از پیدایش زورخانه
تا پوریایی ولی

❖

نزدنحفیان

انتشارات یانار

سرشناسه : نژد نجفیان، صمد، ۱۳۲۹ -
 عنوان و نام پدیدآور : از پیدایش زورخانه تا پوریای ولی / صمد نژد نجفیان.
 مشخصات نشر : ۱۸۴ ص.؛ مصور.
 شابک : ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۷۵۵۹ - ۰۸ - ۶
 وضعیت فهرست نویسی : فیفا
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۸۳.
 موضوع : ورزش باستانی -- ایران -- تاریخ
 موضوع : پهلوانان ایرانی
 موضوع : زورخانه‌ها -- ایران
 موضوع : کشتی (ورزش) -- ایران -- تاریخ
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۴ الف ۴ / ۷۶۵۷ GV
 ر.بندی دی.سی : ۷۹۶/۰۹۵۵
 شماره کتبشناسی ملی : ۴۱۰۲۸۷۸

انتشارات آیدین

انتشارات یانار

تبریز، خیابان شریعتی شمالی، نرسیده به سما ۲۹ بهمن

تلفن: ۳۵۵۵۳۲۵۹ - فاکس: ۳۵۵۳۰۵۲۳ - ۰۴۱

Email: Aydin.publication @ Gmail.com

از پیدایش زورخانه تا پوریایی ولی

صمد نژد نجفیان

* چاپ اول ۱۳۹۵ تبریز * شمارگان ۱۰۰۰ نسخه * قیمت ۱۰۰۰۰ تومان

* لیتوگرافی نگین * چاپ پرنیان * صحافی فروش

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۷۵۵۹ - ۰۸ - ۶

فهرست

۹	شرح روی جلد
۱۱	مقدمه مؤلف
۱۵	اول دفتر
۱۷	ورزش در ایران باستان
۱۸	ورزش و پهلوانی در ایران باستان
۲۲	آیین جوانمردی
۲۶	علی بود
۲۷	صفات جوانمردی
۲۹	واقعه ۱۷ شوال «جنگ خندق»
۳۲	توصیف مولانا جلال‌الدین محمد مولوی از واقعه ۱۷ شوال
۳۳	عیاران
۳۵	درآمدن حمزه رضی‌الله عنه در جنگ بی‌زره
۳۷	شاطران

۴۰	تعریف کشتی
۴۲	پیدایش ورزش‌های پهلوانی (از سال ۴۱ تا ۱۳۲ هجری)
۴۷	بنی امیه و موالی
۴۹	پشعوبیه
۵۱	نتیجه شهادت امام حسین (ع)
۵۲	قیام زید و یحیی
۵۳	قیام ابو مسلم و ظهور عباسیان
۵۸	تأسیس زورخانه‌های اولیه
۵۹	ایران در دوره عباسیان
۶۲	عرفا و صوفیه
۶۴	نهضت‌های ملی ایران پهلوان
۶۵	طاهریان
۶۶	علویان
۶۷	صفاریان
۷۰	مطوعه یا غازیان
۷۰	سامانیان
۷۱	آل زیار (مردآویج پسر زیار)
۷۲	دیلمیان (آل بویه)
۷۳	ورزش و کشتی در قرن چهارم
۷۴	غزنویان
۷۵	نقش فردوسی در رونق زورخانه‌ها
۷۶	سخن فردوسی
۷۷	ایران زمین
۷۸	آمدن سام به دیدن رستم
۷۸	رزم رستم با اشکیوس

- ۸۰----- گذشتن سیاوش از آتش
- ۸۱----- جنگ رستم و سهراب
- ۸۳----- سلجوقیان
- ۸۴----- ایران در قرون چهارم و پنجم
- ۸۶----- اسماعیلیه
- ۸۶----- ورزش و کشتی در قرن پنجم
- ۸۷----- خوارزمشاهمان از سال ۴۹۰ - ۶۲۸
- ۸۹----- مغول در ایران
- ۹۰----- مغول در ایران از سال ۶۱۰ - ۶۲۴
- ۹۰----- حکومت اوگتای از سال ۶۱۰ - ۶۳۹
- ۹۱----- رواج کشتی گیری در زمان وگشتی ران
- ۹۲----- ایلخانان از سال ۶۵۳ الی ۷۵۶
- ۹۳----- سلاطین بزرگ ایلخانی
- ۹۴----- سلطنت غازان خان
- ۹۶----- سلطنت الحایتو (سلطان محمد خداپنده)
- ۹۶----- سلطان ابوسعید بهادرخان
- ۹۸----- وزرای دوره ایلخانی
- ۹۸----- عرفا، حکما و بزرگ مردان عهد ایلخانی
- ۹۹----- پهلوان شیر دل کهنه سوار تبریزی
- ۱۰۱----- پهلوان محمود خوارزمی (پوریای ولی)
- ۱۰۵----- پهلوان محمود خوارزمی چگونه پهلوان پوریای ولی شد؟
- ۱۰۵----- دو کشتی
- ۱۰۷----- رباعیات پوریای ولی
- ۱۰۸----- عوامل موثر در توسعه و رونق زورخانه های ایران در عهد پهلوان پوریای ولی

۱۱۰	خلاصه مطلب
۱۱۶	جهان پهلوان غلامرضا تختی
۱۲۰	پهلوان ایوب بنی نصر
۱۲۵	ارکان زورخانه
۱۳۳	ابزارهای ورزشی زورخانه
۱۳۷	اصول احکامات زورخانه
۱۴۷	آب و رسوم زورخانه
۱۶۱	رسوم ماندگاری ورزش باستانی
۱۷۷	رسوم ماسوخ
۱۷۷	کشتی بعد از رس و گرد
۱۷۸	کشتی دوره
۱۷۸	کشتی میدانی
۱۷۸	جمع کردن چراغ (شب دخل)
۱۷۹	شلنگ انداختن
۱۷۹	مشتمال کردن
۱۷۹	بالانس و پشتک وارو زدن
۱۷۹	بالا رفتن از طناب
۱۸۰	اینور و آنور زدن
۱۸۰	اینور و آنور با میل یا چپ و راست گیری
۱۸۰	زورگری
۱۸۱	معرفی نگارنده (صمد نژد نجفیان)
۱۸۳	فهرست منابع و مأخذ

شرح روی جلد

تصویر روی جلد، غار است دست‌ساز که در دل یک تپه سنگی کنده شده و تمام مشخصات سقف‌های (زورخانه) قرن اول هجری را داراست.

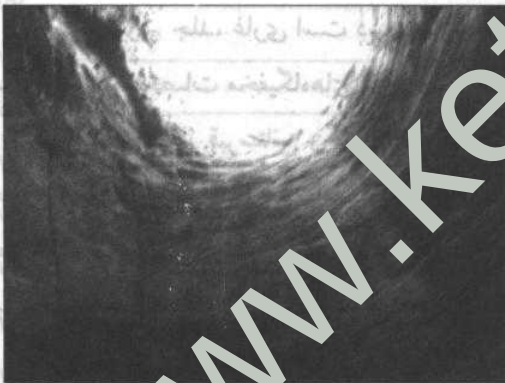
در کنار این غار قبرستانی وجود دارد که دارای سنگ قبرهای بزرگی حدود ۱ در ۲/۵ متر و به ضخامت ۳۰ تا ۴۰ سانتی متر که بر روی آنها تصاویری از شمشیر و سپر و مطالبی به خط عربی حکاکی شده است. این سنگ قبرها به صورت خوابیده و عمودی قرار گرفته‌اند.

این غار در ۵۰ کیلومتری تبریز و در ۱۰ کیلومتری شهرستان آذرشهر در دامنه کوهی به نام (قبله‌داغی) قرار دارد. در ورودی آن دالانه به عرض ۱/۵ متر و به ارتفاع ۲ متر و به طول حدود ۶ متر ایجاد شده و انتهای این دالان میدان دایره شکلی است به قطر ۱۴ متر که دیواره‌های آن تا ارتفاع ۲ متر عمودی و سپس به صورت گنبدی درآمده است که در وسط آن سوراخی به قطر یک متر جهت روشنایی و تهویه به بیرون گشوده شده است. ارتفاع این سوراخ از کف غار حدود ۱۲ متر است. کف این غار صاف و خاکی است و هیچ اثری از گود و سکو و غیره در آن دیده نمی‌شود فقط در قسمتی از دیوار

نزدیک به دالان خروجی مطالبی به عربی حکاکی شده است که مسلماً محل قرار گرفتن کهنه سوار بوده است.

به نوشته بعضی از کارشناسان این غار زمانی عبادت‌خانه (زورخانه) بوده است. امروزه این غار را معبد نامگذاری کرده‌اند که به نظر نگارنده هیچ تشابه و اثری از معبد در آن دیده نمی‌شود بلکه تمام مشخصات آن با مخفیگاه‌های باستانی همخوانی دارد.

صمد نژد نجفیان

دالان ورودی
روشنایی نمای داخلی

در این کتاب به بررسی و تحلیل آثار و خدمات ورزشی ایران در طول تاریخ پرداخته شده است. این کتاب به منظور آشنایی بیشتر مردم با تاریخ و اهمیت ورزش در ایران و همچنین به منظور معرفی و ترویج ورزش در بین جوانان و نوجوانان ایران تدوین شده است.

این کتاب به منظور آشنایی بیشتر مردم با تاریخ و اهمیت ورزش در ایران و همچنین به منظور معرفی و ترویج ورزش در بین جوانان و نوجوانان ایران تدوین شده است. این کتاب به منظور آشنایی بیشتر مردم با تاریخ و اهمیت ورزش در ایران و همچنین به منظور معرفی و ترویج ورزش در بین جوانان و نوجوانان ایران تدوین شده است.

مقدمه مؤلف

سپاس بیکران خداوند بماند که این افتخار نصیب ساخت که با تألیف این کتاب بتوانم قدمی هر چند کوتاه در راه خدمت به ورزش ملی کشورم بردارم.

قدر مسلم این است که در اولین قدم، خطا و اشتباه فراوان خواهد بود و انتظار بزرگ این است که کارشناسان و ورزشکاران عزیز با بلند نظری و بزرگواری، اشتباه و لغزش‌ها را یادآوری فرمایند که منی است بسیار بزرگ در حق اینجانب و خدمتی است بر ورزش کشورمان.

در آغاز سخن جهت حضور ذهن خوانندگان عزیز مطالبی را در مورد تاریخ پیدایش زورخانه از چند تن نویسندگان را یادآوری می‌نمایم.

شادروان حسین پرتو بیضایی در کتاب تاریخ ورزش باستانی ایران در صفحه ۲ آورده است:

۱ - از ورزش باستانی یعنی ورزش در زورخانه و به صورتی که مشاهده می‌شود در قرون پیش از اسلام خبر مضبوط و صحیحی در دست نیست، زیرا نه در کتیبه‌های موجود بر سنگ کوه و آمارات چند هزار ساله و اشیاء و ادواتی

که از زیر خاک کشف شده، آثاری که مشتمل بر یکی از مظاهر ورزشی آن ایام باشد دیده شده و نه در تواریخ ایرانی قرون اولیه اسلامی که مؤلفین آن نزدیکتر به آن زمان بوده چیزی در این باب نوشته شده است.

شادروان غلامرضا انصاف‌پور در کتاب تاریخ و فرهنگ زورخانه

می‌نویسد:

۲ - ورزش باستانی (زورخانه‌ای) را نمی‌توان بدون توجه به ورزش در ایران باستان، مطالعه و بررسی کرد، چرا که این پدیده با رشته‌های گوناگون ورزش و ویژگی‌های تاریخی آن در دوران باستان پیوند آشکار دارد.

۳ - محمدمهدی تهرانی در کتاب ورزش باستانی از دیدگاه ارزش در صفحه ۲۶ می‌نویسد:

از ماحصل حدسیات پژوهش‌های محقق به نتایج کلی به شرح زیر دست می‌یابیم: نخست اینکه ورزش مانند ورزش‌های زورخانه‌ای و با این مشخصات و آداب، به کلی در ایران باستان وجود نداشته است، که ما بخواهیم از آن به عنوان ورزش باستانی یاد کنیم در نتیجه، پیدایش این نهاد مربوط است به بعد از اسلام، که بنا به نیازهای مقطعی برای مابین با ستمگران عرب و مغول به وجود آمده است.

دوم مسئله فرهنگ و آیین ورزش زورخانه است که متعلق به آیین‌های پهلوانی دوران باستان پیوند آشکار دارد.

۴ - کاظم کاظمینی در کتاب نقش پهلوانی و نهضت عیاری در صفحه ۲۱۷ و ۲۱۸ می‌نویسد:

اگر بخواهیم حداقل تاریخ پیدایش کباده و میل و سنگ و نیز اشکال حرکات و ساختمان و رسوم رایج زورخانه را از اشکال ابتدایی خود تا بصورت تکامل یافته امروز بنا به حواجی و مقتضیات تاریخی معلوم کنیم باید

دوران تسلط خلفای بنی امیه را در ایران مبدا قرار دهیم.

با این اوصاف به این نتیجه می‌رسیم که:

«از لحاظ عملی ورزشی بنام ورزش زورخانه یا شبیه آن در دوران پیش از اسلام وجود نداشته است. بلکه این ورزش بعد از حمله اعراب (سال ۲۰ هجری) به مقتضای زمان وسیله جوانمردان و پهلوانان و عیاران ایرانی بنیاد نهاده شده و با آداب و رسوم ایرانیان باستان و فرهنگ اسلامی آمیخته شده است. و ... از حمله مغول تجدید سازمان یافته است.»

مانند اکثر نویسندگان کشورمان تاریخ این ورزش را بعد از حمله مغول (سال ۶۱۶ هجری) پیگیری نموده‌اند در صورتی که بین این دو برهه یعنی حمله اعراب در سال ۲۰ هجری تا حمله مغول سال ۶۱۶ هجری حدود ۶۰۰ سال فاصله زمانی وجود داشته است که نمی‌توان به سادگی از آن گذشت.

ثانیاً کتب و آنچه به عنوان اسناد از این دوره باقی بوده در حمله مغول طعمه آتش و ویرانی گردیده و از بین رفته است.

اینجانب با توجه به اینکه تاریخ ورزش یک کشور را نمیتوان جدا از تاریخ اجتماعی و سیاسی آن کشور مورد بررسی قرار داد، پس از سال‌ها تحقیق و مطالعه این کتاب را تقدیم ورزشکاران عزیز و ورزش درستان گرامی نموده و امیدوارم نویسندگان، کارشناسان و محققین گرانقدر این امر ناقص را بگیری نموده و یادگاری کامل و ارزشمند برای آیندگان به یادگار گذارند.

انشاء الله